

hisobotlariga ko'ra, ESG ni joriy etish orqali kapital bozorining likvidligini oshirish va xususiylashtirishni tezlashtirish mumkin. Biroq, qiyinchiliklar – reytinglar noaniqligi, ma'lumotlar sifati va korrupsiya darajasi – to'siq bo'lishi mumkin. Buni hal qilish uchun milliy taksonomiya va ESG hisobotlarining majburiylikini joriy etish tavsiya etiladi.

Tahlilning chuqurroq qismida ESG ning iqtisodiy o'sishga ta'sirini ko'rib chiqamiz: statistik modellarga ko'ra, ESG yuqori kompaniyalarda kapital narxi 1-2% ga pasayib, samaradorlik 20-30% ga oshadi. O'zbekistonda bu inflyasiyani 6.5% ga tushirish va YAIM o'sishini 6% ga yetkazishga yordam beradi. Qo'shimcha ravishda, "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" (2019-2030) hujjatlarida ESG ning roli ta'kidlangan, unda qayta tiklanuvchi energiya hissasini 54% ga oshirish va parnik gazlarini 16 mln tonnaga kamaytirish rejalashtirilgan. Bu muammolarni hal qilishda geosiyosiy xavflar va iqlim o'zgarishlarini hisobga olish kerak, chunki ular pul o'tkazmalari va energiya narxlariga ta'sir etadi.

Xulosa qilib aytganda, ESG tamoyillari O'zbekiston moliya bozorini barqaror va samarali qilish uchun asosiy vositadir. Kelajak tadqiqotlar ESG ning mahalliy bozorlarga ta'sirini chuqurroq o'rganishga yo'naltirilishi kerak. Investorlar va regulyatorlar ESG ni strategik jihatdan qo'llash orqali mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD. (2025). *O'zbekistonda barqaror investisiya siyosati islohotlari yo'l xaritasi.* (<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/ru/publications/support/materials/2025/11/roadmap-for-sustainable-investment-policy-reforms-in-uzbekistan>);
2. Sarjanova, D. A. (2025). *O'zbekistonda yashil moliya ekotizimini rivojlantirish: imkoniyatlar, siyosiy yangiliklar va kelajak yo'nalishlar.* (<https://pstjournal.uz/index.php/pst/article/view/68>);
3. Jalolov G. "O'zbekiston bank tizimida ESG ko'rsatkichlari va moliyaviy samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlik" Maqola. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance.* (<https://cajitm.casjournal.org/index.php/CAJITMF/article/view/1040>).

MENEJMENT PARADIGMASINING TRANSFORMATSIYASI: "YASHIL" BOSHQARUV (GREEN MANAGEMENT) VA INNOVATSION RIVOJLANISHNING O'ZARO ALOQADORLIGI

Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur tezisda menejment paradigmasining zamonaviy sharoitda transformatsiyalanishi, xususan, "yashil" boshqaruv (Green Management) konsepsiyasining shakllanishi va uning innovatsion rivojlanish bilan

o'zaro aloqadorligi tadqiq etilgan. Tadqiqotda barqaror rivojlanish sharoitida ekologik mas'uliyat, resurslardan oqilona foydalanish hamda innovatsion yondashuvlarning menejment tizimidagi ahamiyati ochib berilgan. O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotga o'tish va innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha Prezident farmon va qarorlarida belgilangan ustuvor vazifalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: *menejment paradigmasi, "yashil" boshqaruv, innovatsion rivojlanish, barqaror rivojlanish, ekologik innovatsiyalar.*

Global miqyosda ekologik muammolarning keskinlashuvi tabiiy muhit konsepsiyasining strategik ahamiyatini oshirmoqda. Atrof-muhitga yetkaziladigan salbiy ta'sirni minimallashtirish maqsadida davlat organlari va biznes subyektlari tomonidan kompleks ekologik siyosatlar ishlab chiqilmoqda. Mazkur sharoitda korxonalar barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish hamda raqobat ustunligini ta'minlash uchun yashil tadbirkorlik modellarini joriy etishga majbur bo'lmoqda. Natijada, kompaniyalarda yashil transformatsiya jarayonini ta'minlashda yashil boshqaruv va yashil innovatsiyalar konsepsiyalariga asoslangan strategik yondashuv muhim zarurat sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham "yashil" iqtisodiyotga o'tish va innovatsion rivojlanishni jadallashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Xususan, *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"* to'g'risidagi Farmonida iqtisodiyot tarmoqlarida resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va innovatsion faoliyatni rivojlantirish muhim vazifalar etib belgilangan⁴³. An'anaviy foyda va samaradorlikka yo'naltirilgan boshqaruv yondashuvlari o'rnini ekologik mas'uliyat, ijtimoiy barqarorlik va innovatsion rivojlanishga asoslangan zamonaviy boshqaruv konsepsiyalari egallamoqda. Ushbu jarayonda "yashil" boshqaruv (Green Management) menejmentning yangi paradigmasi sifatida shakllanib, korxonalar faoliyatida ekologik va iqtisodiy manfaatlar uyg'unligini ta'minlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda *"2030 yilgacha O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"*gi 436-sonli qarori bu yo'nalishda muhim hujjat bo'lib, mamlakatda "yashil" boshqaruv tamoyillarini joriy etish va amalga oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni belgilaydi⁴⁴.

"Yashil" boshqaruv resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish hamda korporativ ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirishga qaratilgan boshqaruv

⁴³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" Farmoni <https://president.uz/oz/lists/view/>

⁴⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda *"2030 yilgacha O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"*gi 436-sonli qarori (02.12.2022) <https://dtai.tsue.uz/index.php/dtai/article/view/>

yondashuvini ifodalaydi. Mazkur konsepsiya innovatsion rivojlanish bilan uzviy bog'liq bo'lib, aynan innovatsiyalar orqali "yashil" boshqaruv mexanizmlarini samarali amalga oshirish mumkin bo'ladi.

Innovatsion rivojlanish "yashil" menejmentni qo'llab-quvvatlovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'lib, yangi mahsulotlar, ekologik texnologiyalar, raqamli yechimlar va boshqaruv innovatsiyalarini joriy etish orqali korxonalarining barqaror raqobat ustunligini shakllantiradi. Shu bilan birga, "yashil" boshqaruv innovatsion faollikni rag'batlantirib, tashkilotlarda ekologik innovatsiyalarni rivojlantirish uchun qulay institutsional muhit yaratadi.

"Yashil" boshqaruv innovatsion rivojlanish bilan uzviy bog'liq bo'lib, innovatsiyalar ushbu konsepsiyaning asosiy amaliy mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Prezidentning innovatsion faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan qarorlarida ilmiy-tadqiqot ishlari natijalarini ishlab chiqarishga tatbiq etish, raqamli va ekologik texnologiyalarni joriy etish muhimligi alohida ta'kidlangan. Bu esa korxonalarda "yashil" menejment asosida innovatsion mahsulot va xizmatlarni yaratish imkonini kengaytiradi.

Tadqiqot doirasida menejment paradigmasining transformatsiyasi quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi taklif etiladi:

-An'anaviy paradigma – foyda va operatsion samaradorlikka yo'naltirilgan boshqaruv;

-Integratsiyalashgan paradigma – ekologik va ijtimoiy omillarni hisobga oluvchi boshqaruv;

-Innovatsion "yashil" paradigma – ekologik innovatsiyalar va raqamli boshqaruv mexanizmlariga asoslangan tizim.

Mazkur model menejment tizimining evolyutsion rivojlanishini tushuntirishga xizmat qiladi va tashkilotlarning strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda qo'llanilishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, menejment paradigmasining "yashil" boshqaruvga transformatsiyasi innovatsion faollikni oshiradi, korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi hamda uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlaydi. Shu bois, Prezident farmon va qarorlarida belgilangan ustuvor vazifalarga tayangan holda "yashil" boshqaruv va innovatsion rivojlanishning o'zaro aloqadorligini kuchaytirish zamonaviy menejment tizimini takomillashtirishning muhim yo'nalishi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, menejment paradigmasining "yashil" boshqaruvga transformatsiyasi innovatsion rivojlanishsiz amalga oshishi mumkin emas. Innovatsiyalar "yashil" menejmentning amaliy mexanizmi bo'lib, ekologik barqarorlikni iqtisodiy samaradorlik bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Shu bois, Prezident farmon va qarorlarida belgilangan vazifalarga tayangan holda "yashil" boshqaruvni innovatsion rivojlanish bilan integratsiyalash zamonaviy menejment tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" Farmon. — Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-436-son Qaror. — Toshkent, 2-dekabr 2022-yil.
3. Porter M.E., Kramer M.R. *Creating Shared Value*. — Harvard Business Review, 2011, Vol. 89, No. 1–2, pp. 62–77.
4. OECD. *Eco-Innovation in Industry: Enabling Green Growth*. — Paris: OECD Publishing, 2010.
5. Schaltegger S., Wagner M. *Sustainable Entrepreneurship and Sustainability Innovation*. — Business Strategy and the Environment, 2011, Vol. 20, No. 4, pp. 222–237.
6. Abdurahmonov Q.X., Xolmatov Sh.X. *Menejment va barqaror rivojlanish*. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
7. Yuldashev N.Q. *Innovatsion menejment va raqobatbardoshlik*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT QARZINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA BARQARORLIK MASALALARI

Hamidova Iroda Rustam qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Magistratura 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada davlat qarzini boshqarishning nazariy asoslari, zamonaviy yondashuvlari hamda O'zbekiston sharoitidagi dinamikasi tahlil qilinadi. Davlat qarzi hajmi va uning YaIMga nisbati asosida makroiqtisodiy barqarorlik darajasi baholanadi hamda tashqi va ichki qarz tarkibining o'zgarish tendensiyalari o'rganiladi. Tadqiqot natijalari qarz portfelini diversifikatsiya qilish, risklarni boshqarish va fiskal intizomni mustahkamlash davlat qarzi barqarorligini ta'minlashning muhim sharti ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Davlat qarzi, fiskal siyosat, tashqi qarz, ichki qarz, makroiqtisodiy barqarorlik.

Davlat qarzi zamonaviy makroiqtisodiy siyosatning muhim instrumentlaridan biri bo'lib, fiskal barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash va byudjet taqchilligini moliyalashtirishda strategik ahamiyat kasb etadi. Davlat qarzini boshqarish jarayoni nafaqat qarz jalb qilish bilan cheklanib qolmay, balki uning tarkibini, muddatini, qiymatini va risk profilini optimal darajada shakllantirishni ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan, davlat qarzini boshqarish moliyaviy xavfsizlik va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning tizimli mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.